

Розділ 2

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ, ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

І.В. Борщевський

к. ю. н., доц.

СТАТИКА І ДИНАМІКА ПРАВА ЯК ФОРМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Останнім часом у загальнотеоретичній юридичній літературі звертається увага на те, що структуру будь-якої правової системи можна розглядати у двох вимірах: статичному та динамічному.

Статика права – офіційне встановлення права як системи правових норм, тобто того, що є загальнообов'язковим у даній державі, являє собою вихідну стадію правового регулювання, а саме правове регулювання в його абстрактно-загальній формі, яка не конкретизує регулятивно-правове значення норм стосовно конкретної поведінки конкретної особи в конкретних умовах.

Динаміка права – завершальна стадія правового регулювання. Це правове регулювання у вигляді конкретизації загального регулятивно-правового значення абстрактної норми стосовно конкретної поведінки конкретної особи в конкретних умовах.

Обидві ці стадії та форми є абстрактною і конкретною формами правового регулювання, тобто і право в статистиці, і право в дії (динаміці), мають один і той же механізм правового регулювання у вигляді юридично-логічної конструкції норми права. Право діє (в конкретній формі впливає на конкретне суспільне явище) за тією ж нормативно-регулятивною схемою, за якою в абстрактній формі їм вже врегульовано відповідні типи суспільних відносин.

Правові відносини є результатом дії правової норми, що відбиває динамізм соціальних процесів, а реалізація цієї норми, перетворення її на акт конкретної поведінки суб'єкта, ілюструє сходження від абстрактного розуміння права до конкретного [1, с. 14].

Сучасна юридична наука зосередилася переважно на пізнанні статичних аспектів правової суб'єктності загалом, розробляючи у теорії права та на галузевому рівні питання її сутності, описуючи значення цього правового явища, вивчаючи його структуру та функції елементів. Меншою мірою, але все ж таки знаходять себе як предмет теоретичного дослідження зміни та перетворення правової суб'єктності, що охоплюються поняттям її еволюції, однак переважно стосовно галузевих об'єктивацій цього правового явища [2, с. 41].

Наприклад, динаміку кримінального права можна визначити як форму існування положень кримінального права, яка володіє власною структурою, має складний циклічний характер і пов'язана з іншими соціальними явищами і процесами [3, с. 394].

Стосовно динаміки правовідносин, то вона складається з їх виникнення, зміни та припинення, які нерідко віддалені один від одного у часі та просторі. Водночас, виникнення, зміну та припинення правових відносин слід розглядати саме як етапи єдиного процесу їх розвитку, а не як певні ізольовані стадії [1, с. 14].

На жаль, у теорії права динамізм, природно властивий явищу правової суб'єктності загалом, із невідомих причин досліджується «за залишковим принципом». Динамічні аспекти, що виявляються у вигляді набуття, розвитку, зміни обсягу, припинення саме індивідуальної правової суб'єктності осіб та інших правосуб'єктних утворень, не здобули практично жодної уваги теоретиків права. Їх фрагментарне вивчення майже повністю локалізоване у сфері галузевої науки, а тому є розрізненим і часто позначеним надміру емпіричним характером, зводячись до систематизації відповідних положень того чи іншого галузевого законодавства. Такий стан речей негативно впливає на теоретичну цінність відповідних наукових результатів, отриманих і загальною теорією права, і галузевими доктринами [2, с. 41], викликаючи тим самим актуальність цього питання.

Неможливість виключно раціональної трактовки стабільності соціальних відносин та процесів обумовлює розгляд образу права як динамічної структури, що послідовно відтворює старі та формує нові правила поведінки. При цьому становлення права «забезпечується трансляційною та селективною функціями культури (правової культури)», де перша обумовлює інтерпретацію норми, а друга

інновацію, формулювання нових кримінально-правових заборон, які відповідають існуючим реаліям сучасного буття [4, с. 489].

Але все ж таки ідея про необхідність пізнання правових явищ не тільки у статиці, але й у їх динаміці отримала своє визнання та застосування у науці теорії права. Наприклад, С. Сунєгін, досліджуючи такий предмет, як правова система, обґрунтовано відзначає, що її статичні та динамічні компоненти реально утворюють діалектичну єдність і передбачають одна одну [2, с. 41].

Статика і динаміка права виступають як дві взаємопов'язані, що доповнюють і передбачають одна одну стадії (і форми прояву) єдиного процесу правового регулювання: щоб право діяло як регулятор, воно спершу має бути встановлене як регулятор. У зв'язку із цим виникає необхідність у здійсненні глибинного аналізу статичних та динамічних елементів права, визначенні ролі та значення цих елементів, що сприятиме виявленню тенденцій подальшої глобалізації та інтеграції держав передусім у рамках Європейського Союзу.

Список використаної літератури

1. Сунєгін С.О. Теоретико-правова характеристика статичних та динамічних елементів в романо-германській право- вий сім'ї : автореф. на здобуття дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2011. 24 с.
2. Січевлюк В.А. Динаміка індивідуальної правосуб'єктності як предмет пізнання загальної теорії права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*. 2018. Вип. 51. Т. 1. С. 41–48.
3. Балабанова Д.О. Динаміка кримінального права як об'єкт наукового дослідження: поняття та ознаки. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2013. Т. XIII. 392–399.
4. Туляков В.О., Тулякова М.А. Дінаміка кримінального права: основні закономірності. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.), Ю.М. Оборотов (заст. голов. ред.), Р.Л. Біла [та ін.] ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра. 2005. Вип. 25. С. 488–491.*